

MESLEKLERLE İLGİLİ ÖYKÜLERİN İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER GELİŞİMİ DÜZEYLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ^{1,2}

Aysun ÖZGÜR

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Orcid: 0000-0001-6142-3259

Eyüp ÇELİK

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Orcid: 0000-0002-7714-9263

Makale Geliş Tarihi: 27.01.2017 Makale Kabul Tarihi: 31.03.2018

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf öğrencilerine mesleklerle ilgili öykü okutulmasının, öğrencilerin kariyer gelişimi üzerinde etkili olup olmayacağını incelemektir. Araştırmanın örneklemi 40 (10-11 yaşlarındaki) öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği ile toplanmıştır. Bu çalışma “Eşitlenmemiş kontrol gruplu öntest-sontest desene” dayalı yarı deneysel bir araştırmadır. Bu araştırmanın bağımsız değişkeni ilkokul 4. sınıf öğrencilerine mesleklerle ilgili öykülerin okutulmasıdır. Bağımlı değişkeni ise, bu öğrencilerin kariyer gelişimi düzeyleridir. Araştırma verileri Wilcoxon Signed Rank ve Mann-Whitney U testleri ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda deney grubunun kariyer gelişimi ölçeğinin merak/araştırma boyutu öntest ile sontest puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu ancak ölçeğin diğer boyutlarında (bilgi, merak/araştırma, ilgiler, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama ve benlik kavramı) öntest ile sontest puan ortalamalarının önemli düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubunun ise öntest ile sontest merak/araştırma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkın olmadığı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Kariyer gelişimi, merak/araştırma, mesleki öykü, deneysel çalışma

THE INVESTIGATION OF THE EFFECTIVENESS OF VOCATIONAL STORY ON FOURTH GRADE STUDENTS' CAREER DEVELOPMENT LEVEL

Abstract

The study examined the effectiveness of vocational story reading application, on fourth grade students' career development level. This study

¹ Bu araştırmanın özeti Uluslararası 1. Yükseköğretimde Yeni Eğilimler Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

² Bu araştırma Sakarya Üniversitesi Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Programı (YL) (Uzaktan Eğitim) bitirme projesi çalışmasından üretilmiştir.

Mesleklerle İlgili Öykülerin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

conducted on 40 fourth grade students who ranged in age from 10 to 11 years. The Career Development Scale for Childhood (CDSC) was used to collect research data. The control group with pretest, posttest quasi-experimental design was used in this research. The independents variable is application of vocational story reading, and dependent variable is fourth grade students' career development level. Differences between group scores were tested with Wilcoxon Signed Rank test and Mann-Whitney U test. The result of Wilcoxon Signed Rank test demonstrated that pretest and posttest scores related to curiosity/exploration being the subscale of Career Development Scale for Childhood (CDSC), differed significantly in the experimental group. However, pretest and posttest scores related to curiosity/exploration did not differ significantly in the control group. On the other hand, other subscales (information, curiosity/exploration, interests, locus of control, key figures, time perspective, planning and self-concept) did not differ. That is, only students' curiosity/exploration levels were decreased by application vocational story reading.

Keywords: Career development, curiosity/exploration, vocational stories, experimental study

GİRİŞ

İnsanın ruh sağlığı ve bedensel sağlığını koruması ve toplumsal yaşamını işlevsel bir şekilde sürdürebilmesi için ihtiyaçlarını kendine ve başkalarına zarar vermeden karşılayabilmesi oldukça önemlidir. Bunların sağlanabilmesi için de gerekli olan etmenlerden birinin, bireylerin sağlıklı kariyer gelişimini devam ettirebilmesine ve kariyer gelişimi sürecinde bireye sağlanan olanaklar sonucu kendi ilgi, yetenek ve çevresel olanaklarına uygun bir meslek seçimi yapabilmesinin olduğu düşünülebilir. Ayrıca, bireylerin seçtikleri meslekler onların yetenek ve ilgilerine ne kadar uygunsa o mesleğin gerektirdiği faaliyetleri gerçekleştirme konusundaki motivasyonları ve meslekten aldıkları doyumları o kadar yüksek olabilir. Bu nedenle Kuzgun (2013)'un da belirttiği gibi bireylere küçük yaşlardan itibaren mesleki rehberlik kapsamında yapılan çalışmalar ile kendi özelliklerine uygun meslek alanları belirlenip onları o meslek grubuna yönlendirmek gerekmektedir. Alanyazın incelendiğinde kariyer gelişimi açısından çocukluk döneminin oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Hartung, Porfeli ve Vondracek, 2005; Sauermann, 2005; Yaylacı, 2007; Yeşilyaprak, 2003). Ayrıca, Hartung et al. (2005) yaş ilerledikçe çocukların istekleri ve beklentilerinin onların yetenekleri, değerleri ve ilgileri ile daha fazla tutarlılaştığını; çevresel olanakları ve engelleri daha fazla dikkate aldıklarını belirtmektedirler. Hatta yapılan araştırma sonuçlarında (Trice, 1991; Trice ve King, 1991) çocukların kariyer ile ilgili hayallerinin belli bir öğretim yılı boyunca oldukça istikrarlı olduğu da görülmüştür (Akt. Hartung et al., 2005). Bu bağlamda, ilkokul çağındaki çocukların kariyer gelişimini desteklemeye yönelik yapılan bu deneysel çalışma oldukça önemlidir.

Super (1990), çocukluk dönemindeki kariyer gelişimi ile ilgili deneyimlenen yaşantıların bireyin sonraki dönemlerdeki kariyer gelişimine önemli katkılarının olduğunu ve bu dönemde merak/araştırmayı kariyer gelişiminin boyutlarından biri

olarak vurgulamaktadır (Akt. Bacanlı ve Sürücü, 2011). Benzer şekilde Erikson (1963) merak/keşfetmenin çocukların kendi yetenekleri konusunda karar vermelerini desteklediğini belirtmektedir. Erikson kariyer gelişiminde gelişimsel süreçlerin etkisini vurgulayarak çocukların kendini tanımaya yönelik keşfetme çabalarının desteklenmesinin onların kariyer gelişimlerini olumlu etkileyeceğini belirtmektedir (Akt. Yaylacı, 2007). Bu bağlamda çocukların kariyer gelişimi sürecinde kariyer gelişimini etkileyen ihtiyaçlarının yeterince karşılanması onların kendilerine uygun kariyer tercihleri yapabilmelerini destekleyebilir ve kariyer gelişimlerine yönelik araştırma motivasyonları arttırabilir. Bu bağlamda, bu araştırma ilköğretim çağındaki çocukların kariyer gelişiminin desteklenebilmesi için onların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik meslek tanıtımı ile ilgili hikâyeleri okuma çalışmasının yapılması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca, çocuklar yaşamlarını şekillendirebilmeleri için rol modellere ihtiyaç duyabilirler. Bu rol modelleri kendilerini hayali ya da gerçek yaşamda davranışsal olarak değerlendirebilirler. Bu bağlamda, çocukların meslekler hakkında öyküleri okumaları onların hem çeşitli meslekleri tanımalarını sağlayabilir, öykülerde kendilerine uygun rol modelleri bilişsel açıdan deneyimlemeleri için fırsat oluşturulabilir hem de onları öykülerde işlenen mesleklerle ilgili daha çok araştırma yapmaları için teşvik edebilir. Ayrıca, öykülerde yer alan kahramanlar aracılığı ile sunulan rol model ile çocuğun özdeşim kurması onun meslek seçimini de kolaylaştırabilir.

Gibson (2004) özdeşim ve sosyal öğrenme kuramlarını temel alarak rol modeli bilişsel bir yapı olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, bireylerin kendilerine benzer tutum, davranış, amaç veya statüye sahip olma açısından benzer özelliklere sahip olan bireylerden etkilendiklerini ve onları gözlemleyerek onlar gibi olmaya çabaladıklarını belirtmektedir. Benzer şekilde sosyal karşılaştırma teorisi bağlamında yapılan çalışmalar insanların çeşitli yönlerden kendilerine benzer özelliklere sahip olan bireylerle kendilerini kıyaslama eğiliminde olduklarını göstermektedir (Örn. Wood, 1989) Alanyazın taraması sonucu mesleklerle ilgili öykü okuma ile kariyer gelişimi arasındaki ilişkilerin araştırıldığı ve öykülerde yer alan kahramanların kariyer gelişiminde çocuklar için rol model olup olamayacağına yönelik araştırmalara ulaşılamamıştır. Diğer taraftan çocukların kariyer gelişimi ile ilgili yapılan araştırmalarda ailelerin çocukları için kariyer gelişimi sürecinde etkili rol model olduğuna (Shulenberg, Vondracek ve Crouter, 1984), öğrencilerin kariyer hayallerinin ailelerinin meslekleri (Mullis, Mullis ve Gerwhels, 1998), sosyoekonomik düzeyi (Bandura, Barbaranelli, Caprara ve Pastorelli, 2001) ile ilişkili olduğuna yönelik araştırma bulgularının olduğu görülmektedir. Ayrıca, Lockwood, Jordan ve Kunda (2002) yaptıkları araştırmada rol modelin amacıyla bireyin amacının uyumlu olması akademik motivasyonu arttırdığı bulunmuştur.

Alanyazındaki çocukların kariyer gelişiminde etkili olan modellerin belirlenmesine yönelik yapılan araştırmalarda çocukların çevrelerindeki gözlemledikleri bireylerin mesleklerine özendikleri görülmektedir. Ayrıca, bireyler

Mesleklerle İlgili Öykülerin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

kendi amaçlarını gerçekleştirmeleri için yol gösterici (örnek teşkil edici) modelleri araştırdıkları da belirtilmektedir (Lockwood ve Kunda, 1997). Bu araştırmalar kariyer gelişiminde çocuğun çevresindeki rol modellerin önemini ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca, çocukların gözlemledikleri rol modellerin mesleklerinin onların kariyer tercihlerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Çağımızda çocuklar zamanlarının çoğunu okul ortamında geçirmektedirler ve meslekleri tanımak için meslekleri icra eden model olabilecek bireyleri gözleme fırsatı bulamamaktadırlar. Bu eksiklik eğitim öğretim süreci içinde çocuklara kariyer gelişimi bağlamında çok sayıda rol modeller mesleklerle ilgili öyküler aracılığı ile gösterilebilir ve çok sayıda meslek tanıtılabilir.

Öykü ve masal gibi çocuklar için hazırlanan edebi metinlerin çocukların hayal dünyalarını geliştirerek onların gelecek yaşamlarına hazırlanmaları için önemli tecrübeleri hayali ya da gerçek yaşamda deneyimlemelerine rehberlik eden önemli araçlar olduğu belirtilmektedir (Karatay, 2007). Hikâyeler çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirerek ve değer yargılarını geliştirerek yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır (Oğuzkan, 1977'den akt. Mennanoğulları, 2008). Öyküler, betimlediği olay ve kahramanlar aracılığı ile çocuklara problemlerle baş etme konusunda çözüm önerileri sunmalarının yanında meslek edinme gibi yaşamın beklentilerini çocuğa aktararak çocuğun toplumsal yaşama hazırlanmasını kolaylaştırabilir. Araştırmacılar (Karatay, 2014; Sever, 2002) çocuğun okuduğu ya da çocuğa okunan yazınsal ürünlerdeki iletilerin, kahramanların ve kahramanların olaylara bakış açısının çocuk için birer özdeşim öğesi olduğu ve çocuğun gelişimini önemli ölçüde etkileyebileceğini belirtmektedir. Diğer bir ifadeyle öykülerdeki kahramanların özellikleri ve yaşantıları çocuklara öykünebilecek yeni modeller yaratmaktadır (Ciravoğlu, 1997'den akt. Mennanoğulları, 2008). Ayrıca, Demircioğlu, Demircioğlu ve Ayas (2006) tarafından yapılan araştırma sonucu öğretim sürecinde öykülerden faydalanılmasının öğrencilerin öğrenmeye karşı istekliliklerini arttırdığını göstermektedir. Bu çerçevede, çocukların mesleklerle ilgili öyküleri okumaları onların ilgi alanlarının farkına varmalarını kolaylaştırarak kariyer gelişimini kolaylaştırabilir ve kariyer hedeflerini oluşturmalarına da yardımcı olabilir. Ayrıca, çocukların mesleklerle ilgili olarak okudukları öyküler onların hem kariyer seçimi sürecinde araştırma konusunda motivasyonlarını arttırabilir hem de kendi kariyer öykülerini oluşturmalarına katkı sağlayabilir.

Çocukların farklı meslekleri tanıması için onların değişik meslek alanlarındaki karakterleri gözlemlemesi ve model alması gerekmektedir. Bu olanak çocuklara meslekleri tanıtan öyküler aracılığı ile sağlanabilir. Çünkü çocuklar öykülerde yer alan kahramanların mesleklerini tanıma ve o meslekleri taklit aracılığı ile deneyimleme fırsatı elde edebilir. Bu nedenle bu araştırmada ilkokul dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin meslek tanıtımı ile ilgili hikâyeleri okumalarının onların kariyer gelişimini etkileyip etkilemediği incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf öğrencilerine mesleklerle ilgili öykü okutulmasının öğrencilerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu çerçevede aşağıdaki hipotez test edilmiştir:

1. Mesleklerle ilgili okutulan öyküler, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimini etkiler.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Mesleklerle ilgili öykü okuma uygulamasının, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin bilgi, merak/araştırma, ilgiler, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama, benlik kavramı düzeylerine etkisinin araştırıldığı bu çalışma "Eşitlenmemiş kontrol gruplu öntest-sontest desene" dayalı yarı deneysel bir araştırmadır. Çalışmanın bağımsız değişkeni ilkokul dördüncü sınıfta okuyan öğrencilere mesleklerle ilgili öykü okutulmasıdır. Bağımlı değişkenler ise, bu öğrencilerin bilgi, merak/araştırma, ilgiler, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama, benlik kavramı düzeyleridir. Araştırmanın deney grubundaki her bireye 20 gün içinde 10 ar tane kısa meslekleri konu alan öyküler okutulmuştur. Kontrol grubuna ise aynı sürede araştırmanın bağımlı değişkeni ile ilişkili olmayan serbest okuma aktiviteleri yaptırılmıştır.

Araştırmanın Denekleri

Araştırma, 2015–2016 öğretim yılının birinci döneminde İstanbul Sultangazi İlçesindeki Esentepe ilkokulunda dördüncü sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Çalışmaya deney grubunda 20 kontrol grubunda 20 olmak üzere toplamda 40 öğrenci (yaş aralığı: 10-11) katılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ÇKGÖ'nün alt boyutlarına ait öntest ölçümlerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntest puanları normal dağılıma sahip olmadığından dolayı parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi ile incelenmiştir. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin Kariyer Gelişimi Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları öntest puanları ve Mann-Whitney U Testi sonucuna ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Deney ve Kontrol Grubunun Ön-test Puanlarına İlişkin Sonuçları

Ölçek	Gruplar	N	En	En	\bar{x}	SS	p
			Düşük Puan	Yüksek Puan			
Bilgi	Deney Grubu Ön-test	20	11.00	18.00	15.65	2.08	.05
	Kontrol Grubu Ön-test	20	13.00	18.00	16.95	1.43	
Merak/Araştırma	Deney Grubu Ön-test	20	14.00	24.00	18.30	3.18	.76

Mesleklerle İlgili Öykülerin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

	Kontrol Grubu Ön-test	20	15.00	21.00	18.30	1.84	
İlgiler	Deney Grubu Ön-test	20	12.00	18.00	16.30	1.72	.03
	Kontrol Grubu Ön-test	20	14.00	18.00	17.35	1.09	
Denetim Odağı	Deney Grubu Ön-test	20	7.00	21.00	15.60	4.32	.74
	Kontrol Grubu Ön-test	20	9.00	21.00	15.20	3.74	
Anahtar Figürler	Deney Grubu Ön-test	20	7.00	14.00	10.70	2.00	.08
	Kontrol Grubu Ön-test	20	9.00	15.00	11.90	1.99	
Zaman Perspektifi	Deney Grubu Ön-test	20	9.00	12.00	11.20	.95	.17
	Kontrol Grubu Ön-test	20	8.00	12.00	10.50	1.47	
Planlama	Deney Grubu Ön-test	20	23.00	33.00	28.80	3.81	.25
	Kontrol Grubu Ön-test	20	16.00	33.00	29.55	4.83	
Benlik Kavramı	Deney Grubu Ön-test	20	10.00	18.00	15.40	2.37	.01
	Kontrol Grubu Ön-test	20	16.00	18.00	17.25	.85	

Tablo 1 incelendiğinde, deney grubu ile kontrol grubunun ilgiler (deney grubu $\bar{x} = 16.30$, kontrol grubu $\bar{x} = 17.35$, $p = .03$) ve benlik kavramı (deney grubu $\bar{x} = 15.40$, kontrol grubu $\bar{x} = 17.25$, $p = .01$) öntest puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ÇKGÖ'nün diğer alt boyutlarına ilişkin öntest puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkın olmadığı bulunmuştur.

Veri Toplama Aracı

Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ). Öğrencilerin kariyer gelişimi düzeylerini ölçmek için Schulthciss ve Stead'in (2004) geliştirdiği ve Bacanlı, Özer ve Sürücü'nün (2006) Türkçe'ye uyarladığı 8 faktörlü (planlama, benlik kavramı, bilgi, ilgiler, denetim odağı, merak/araştırma, anahtar figürler, zaman perspektifi) Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte 3'lü likert tipi 52 madde

yer almaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek kariyer gelişimini göstermektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlamasının yapıldığı çalışmada ölçeğin yapı geçerliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak incelenmiştir ve analiz sonucunda ölçeğin Türkçe formunun da orijinalinde olduğu gibi sekiz faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. ÇKGÖ'nün Türkçe versiyonunun güvenilirliği Cronbach'ın Alpha katsayısı ile hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü ve alt boyutları için hesaplanan Cronbach Alpha katsayılarının (ölçeğin tümü: .78, bilgi: .64, merak/araştırma: .60, ilgiler: .64, denetim odağı: .76, anahtar figürler: .49, zaman perspektifi: .65, planlama: .81 ve benlik kavram: .73) güvenilirlik açısından kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür (Bacanlı ve diğerleri, 2006).

Mesleklerle İlgili Öykü Okuma Yönteminin Genel Özellikleri ve Uygulama Süreci

Bu çalışmada denenen "mesleklerle ilgili öykü okuma uygulaması" ile ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimlerini desteklemeye yönelik ihtiyaçlarının giderilmesi amaçlanmıştır. Mesleklerle ilgili öykü okuma uygulaması, her hafta düzenli olarak okuma saatleri belirlenerek bu okuma saatlerinde öğrencilerin aşağıda özetleri yer alan *Ralf Butschkow'un Dünyayı Öğreniyorum* serisinin mesleki bilgiler içeren öykülerini okuması sağlanarak yapılmıştır. Bu kitaplar yaygın kullanımı ve ulaşılabilirliği olduğu için tercih edilmiştir.

Arkadaşım Hayvan Bakıcısı. Bugün hayvanat bahçesinde hayvan bakıcısı olan arkadaşım Begüm' ün yanına ziyarete gittim. Bana hayvanat bahçesindeki hayvanları ve onları nasıl beslediklerini anlatacağı. Aslında daha önce babamla hayvanat bahçesine gitmişim ama asıl heyecanlı olan hayvanları nasıl beslediklerini görmek ve arkadaşıma yardım etmektir. Begüm fillerin yaşadığı alana götürdü beni başka bir görevli yavru fili yıkıyordu. Begüm, biraz uzakta durmamız gerektiğini çünkü yabancı birine karşı bazen saldırgan davranabileceğini söyledi. Ardından oradan ayrıldık ve fok balıklarını beslemeye gittik. Fok balıklarını, küçük balıklarla besliyorlardı. Ayrıca beslerken gözlerine bakıp hasta olup olmadıklarını kontrol ediyorlardı. Havyalarımızın tüm ihtiyaçlarını karşılamaya onları rahat ettirmeye çalışıyoruz dedi Begüm. Veterinerlerin olduğunu ve her gün hayvanların sağlıklarını kontrol ettiklerini söyledi. Hayvan bakıcısı olmak çok eğlenceli bir meslek. İleride ben de böyle bir mesleğe sahip olmak istiyorum.

Arkadaşım İtfaiyeci. İtfaiyeci olan bir arkadaşım var adı Peker. Beni o gün çalıştığı yere davet etti. Gittiğimde Peker' in meslektaşları bir itfaiye aracının donanımlarını kontrol ediyorlardı. Oldukça karışık ama eğlenceliydi. Ekip aracının içine girmeme izin verdiler ve ani bir durumda nasıl gittiklerini anlattı bana. Oradan itfaiyenin yönetim merkezine gittik. Tüm ihbarlar burada değerlendiriliyordu. Aniden bir ihbar geldi ve oraya gitmek için herkes belli bir sırayla ve çok hızlı şekilde hazırlanıp olay yerine gidildi. Alevler her yeri sarmıştı ama cesur itfaiyeciler alevleri söndürmeyi başarmışlardı. İtfaiyeciler sadece yangın söndürmezler, trafik kazası olduğunda araçtan insanları çıkarmak için yardım ederler ya da bir kedi ağaçta

Mesleklerle İlgili Öykülerin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

kaldığında ona yardım ediyorlar. İtfaiyeci olmak oldukça zor ama insanlara yardım etmek çok güzel bir şey.

Arkadaşım Fırıncı. Sabahın erken saatlerinde kalkıp arkadaşım Taner'le birlikte onun çalıştığı fırına gittik. Fırının ışığı yanıyordu, Taner' in meslektaşları çok daha erken saatte hamuru oluşturmak için iş başına gelmişlerdi bile. Burada evimizdeki aletlere benzer aletler varı ancak bunlar çok büyüktüler. Hamurumuz hazırlandıktan sonra hamurumuzu ekmek kalıplarına hamurlarımızı yerleştirdik ve pişmesi için fırına koyduk. Fırında işlerimiz bitince yan odaya geçtik ve orada pastacı arkadaşımıza yardım ettik. Akşam ki düğün için dev gibi bir pasta yapmıştı. Akşama evimize ekmek almıştık ve ben de sabahtan beri fırında yaptığımız çalışmalarını aileme anlattım ancak erken kalkmak çok zoru ve çok uykum gelmişti.

Arkadaşım Polis. Komşumuz Murat polistir. O günümü arkadaşım Murat' la geçirecektim. Öncelikle karakolun bahçesinde bir sürü polis arabası gördüm. Oradan imdat çağrı merkezini gösterdi bana. Tam o sırada bir trafik kazası ihbarı geldi. Hemen olay yerine gittik. Bir servis arabasıyla bir araba çarpıştı. Hemen olaya müdahale edildi. Trafikte hız kontrolü sırasında hız sınırını aşan bir araç durduruldu ve ehliyet ve ruhsat kontrolü yapıldı. Polislerin işi çok yoğundu. Haklarını aramak için yürüyüş yapılan etkinliklerde olay çıkmaması için önlem aldıklarını belirtti. Tam o sırada gökyüzünden polis helikopteri geçti. Trafikte sıkıntı çıkaran araçları takip etmekte polis helikopterinden yararlandıklarını belirtti. Akşama babam eve geldiğinde onunda kimliğini kontrol ettim. Ancak kardeşim bisikletiyle salona çok hızlı girdiği için ona ceza yazdım. Polis olmak zor ama güzel bir şey.

Arkadaşım Pilot. Arkadaşım Sedat pilottur. Bana havalimanını gezdirmeyi teklif etti böylece ailemi de bilgilendirebileceğimi söyledi. Havalimanlarında bulunan ekranlar uçuşlar hakkında bize bilgi veriyorlarmış. Uçaklar yakından çok daha büyük görünüyordular. Bir taraftan yolcular binerken diğer taraftan yolcuların bavulları uçağa yükleniyordu. Arkadaşım Sedat uçağın içini bana göstermek için izin istedi. Uçağın içine girdiğimizde inen yolcular ardından temizlik yapılıyordu. Oradan uçağın mutfağına geçmiştik. Tüm yiyecek ve içecekler bir sonraki uçuş için hazırlanıyorlardı. Son olarak da kabine bakmama izin verildi. Pilot bana uçuş yapılmadan önce genel kontrolleri yaptığını ve uçuşa hazırlandıklarını söyledi. Uçak gezimizin ardından kuleye gittik. Burası uçuşların kontrol edildiği yerdir. Pilot olmak en büyük hayalim artık.

Arkadaşım Astronot. Cüneyt benim en iyi arkadaşlarımdandır. Mesleği astronottur. İlk uzay uçuşuna hazırlanıyordu ve bizimde çalıştığı yeri görmemizi istediği için bizi davet etti. Önce uyduları gösterdi. Hava durumu uyduları ve televizyon programlarını uydularını anlattı. Uzay mekiğini anlattı bize. Uzay mekiğiyle uzaya uydu yerleştirdiklerini bazen de bozuk olan uyduları yakalayıp geri getirdiklerini söyledi. Uzay istasyonlarında birçok bilim adamı ve astronot aylarca kalıyormuş. Ve yer az olduğu için tavanlara dahi yatak yapılıyormuş. Çok ilginç değil

mi? Tüm ihtiyaçları için farklı çözümler üretmişler. Uzay da yaşamak ne yazık ki çok zordu. Ama ileride ben de uzaya yolculuk yapmak istiyorum.

Arkadaşım Aşçı. Bugün aşçı yamağı olacağım. Arkadaşım Semih bugün beni restoranına çağırdı. Önce hale gitmemiz gerekiyordu. Alışverişimizden sonra hemen geri döndük ve öncelikle anaokulu için günlük çorbasını yapmaya başladık. Öğlen özel saklama kaplarıyla birlikte anaokuluna götürdük. Orada işimizi bitirdikten sonra hemen restorana geri döndük ve herkes restoranda bir şeyler yapıyordu. Mutfağa gittiğimizde ilk siparişlerin yazıldığı kâğıt geldi. Masadaki müşterilerin yemeği aynı anda hazır olması için herkes bir şeyler yapmaya başladı. Arkadaşım Semih özel makarnasının tarifini verdi ve eve gittim ve güzel yemeği annemle birlikte yapmaya başladık. Artık ben iyi bir aşçı yoluna girmiştim.

Arkadaşım Makinist. Fırat adında bir makinist arkadaşım var. Bana yaptığı işi anlatmak istiyordu. Peron çok hareketliydi. Fırat'ın kullandığı hızlı tren gelmişti. Tren durunca hemen onun yanına koştum. Bana trenin içini gezdirmeye başladı. Yük deposunda durduk ve geriye küçük lokomotifle dönmemiz gerektiği söylendi. Eskiden trenler kömürle çalışıyormuş. Şuan ki trenlere göre daha yavaş ve çevreye zararlıymışlar. İstasyona döndüğümüzde peron da hemen hemen her ihtiyacı karşılayacak marketler vardı. Son olarak Fırat bana otomattan nasıl bilet alacağımı gösterdi. İleride iyi bir makinist olmak istiyorum.

Arkadaşım Otobüs Şoförü. Otobüs şoförü arkadaşım Aras'la birlikte güzel bir yolculuk yapacaktım. Aras'ın kullandığı otobüs tam 12 metreydi. Otobüs şoförü olmak için çok dikkatli olmak ve sakin davranmak gerekirmiş. O gün son durağa geldiğimizde otobüsten inmeme gerek kalmadı ve garaja doğru gitmeye başladık. Önce devasa araba yıkama yerine girdik özellikle kış günü her gün otobüslerin yıkandığını söyledi. Otobüsten inmeden önce Aras bana şoför mahallini gösterdi ve oradaki düzeneği bana anlattı. Atölyeye gittik. Orada bozulan otobüslerin tamiri yapılıyordu. Ardından Aras bana maket otobüs koleksiyonunu gösterdi. Körüklü ve çift kat otobüsleri anlattı. Bir arkadaşı beni evimin oradan geçen otobüse bindir. Çok şanslıydım.

Arkadaşım Kaptan. Arkadaşım Bahri kaptandır. Bahrinin gemisi de bir römorkör. Bahri bir gün beni yanına almaya söz vermişti. İşte o gün geldi ve arkadaşım beni rıhtımda bekliyordu. Kaptan köşkünde arkadaşımın karşısına oturdum. Büyük bir dümen vardı ve araba direksiyonuna benziyordu. Tayfa motoru çalıştırdı ve motor yüksek sesle homurdandı. Gemi harekete geçtikten sonra Bahri bana radar cihazı, telsiz, acil stop şalteri gibi gemi aletlerini gösterdi. Bu arada yavaş yavaş limana yaklaşmıştık. Burada yedi katlı, kalınlığı üç metreyi bulan tuğla duvarlı birçok eski depo vardı. İçlerinde kahve, çay, kakao gibi birçok şey depolanıyormuş. Römorkumuz bir dönemeci dönüp feribotun önünde durdu. Römorkörler gemileri çelik halatlarla doğru yöne çekerlermiş Aynı arabaların park etmesi gibi. Son olarak arkadaşım Bahri bana makine dairesini de gösterdi. Tam bir hat ve boru karmaşasıydı. Böylece liman turum sona erdi. Harikaydı! Büyüyünce bir transatlantikle dünyayı dolaşacağım.

Verilerin Analizi

Veri analizi öncesinde veri seti normal dağılım açısından incelenmiş ve veri setinin normal dağılıma sahip olmadığı görülmüştür. Kalaycı (2016) araştırma verilerinin normal dağılıma sahip olmadığı durumlarda parametrik olmayan testlerin kullanılmasının daha geçerli sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağını belirtmektedir. Bu nedenle bu çalışmada hem veri sayısının az olması hem de veri seti normal dağılıma sahip olmaması nedeniyle analizlerde parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Veri analizinde parametrik testlerin uygulanabilmesi için gerekli bazı varsayımlara ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur. Araştırmada denenen mesleklerle ilgili öykü okuma uygulamasının, öğrencilerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini belirlemek için deney ve kontrol grubunun ön-test son-test puanlarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığı parametrik olmayan testlerden Wilcoxon Signed Rank testi ile incelenmiştir. Ön-test son-test kontrol gruplu deneysel desende, deneysel işlemin etkililiğini hesaplama ve yorumlama açısından uygun bir analiz yöntemi olmasından dolayı bu analiz türü kullanılmıştır. Ayrıca, deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin Kariyer Gelişimi Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları öntest puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olup olmadığı parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi ile incelenmiştir.

Tablo 2: Parametrik Testlerin Uygulanabilmesi için Gerekli Bazı Varsayımlara İlişkin Sonuçlar

Bağımlı değişkenler	Grup	Ölçüm	N	Shapiro-Wilks İstatistik	p	Çarpıklık	Basıklık
Bilgi	Deney	Öntest	20	,905	,052	-.449	-.559
		Sontest	20	,822	,002	-.485	-1.231
		İzleme		,862	,008	-1.350	2.923
	Kontrol	Öntest	20	.753	.000	-1.577	2.212
		Sontest	20	.663	.000	-1.991	3.565
	Merak/Araştırma	Deney	Öntest	20	,904	,049	.393
Sontest			20	,902	,045	-.218	-1.302
İzleme				,958	,504	-.207	-.484
Kontrol		Öntest	20	.924	.120	.016	-1.153
		Sontest	20	.894	.032	-.046	-1.475

İlgiler	Deney	Öntest	20	,861	,008	-.933	.266
		Sontest	20	,814	,001	-1.595	2.873
		İzleme		,701	,000	-1.441	.752
	Kontrol	Öntest	20	.664	.000	-1.879	3.552
		Sontest	20	.362	.000	-4.192	18.196
		İzleme		,923	,113	-.605	-.464
Denetim Odağı	Deney	Sontest	20	,895	,033	-1.044	.630
		İzleme		,858	,007	-.761	-.702
		Öntest	20	.931	.187	-.147	-.631
	Kontrol	Sontest	20	.870	.012	-.861	-.554
		İzleme		,966	,665	-.021	-.749
		Öntest	20	.966	,665	-.021	-.749
Anahtar Figürler	Deney	Sontest	20	,910	,065	.167	-1.122
		İzleme		,957	,486	-.085	-.462
		Öntest	20	.926	.129	-.112	-1.064
	Kontrol	Sontest	20	.836	.003	-.558	-1.004
		İzleme		,792	,001	-.847	-.381
		Öntest	20	.792	,001	-.847	-.381
Zaman Perspektifi	Deney	Sontest	20	,730	,000	-1.365	.776
		İzleme		,803	,001	-1.050	-.031
		Öntest	20	.844	.004	-.332	-1.379
	Kontrol	Sontest	20	.600	.000	-2.288	4.932
		İzleme		,832	,003	-.663	-1.131
		Öntest	20	.832	,003	-.663	-1.131
Planlama	Deney	Sontest	20	,894	,031	-.733	-.696
		İzleme		,858	,007	-.541	-1.127
		Öntest	20	.752	.000	-1.669	2.257
	Kontrol	Sontest	20	.670	.000	-1.885	2.780
		İzleme		,884	,021	-.823	-.176
		Öntest	20	.884	,021	-.823	-.176
Benlik Kavramı	Deney	Sontest	20	,825	,002	-1.332	-1.143
		İzleme		,839	,004	-1.167	.665
		Öntest	20	.753	.000	-.534	-1.416
	Kontrol	Sontest	20	.723	.000	-1.501	1.523
		İzleme		,839	,004	-1.167	.665
		Öntest	20	.753	.000	-.534	-1.416

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın denencelerini sınamak için yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar belirtilmiştir. Mesleklerle ilgili öykü okuma uygulamasına katılan ve katılmayan öğrencilerin, Kariyer Gelişimi Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları öntest-sontest puanları arasındaki farkı belirlemeye yönelik Wilcoxon Signed Rank testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3: Deney ve kontrol grubunun Öntest-Sontest Ölçümleri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Ölçek	Öntest/Sontest	N	En	En	\bar{x}	SS	p	
			Düşük Puan	Yüksek Puan				
Bilgi	Deney Grubu	Öntest	20	11.00	18.00	15.65	2.08	.24
		Sontest	20	14.00	18.00	16.45	1.57	
	Kontrol Grubu	Öntest	20	13.00	18.00	16.95	1.43	.41
		Sontest	20	13.00	18.00	17.15	1.42	
Merak/Araştırma	Deney Grubu	Öntest	20	14.00	24.00	18.30	3.18	.02
		Sontest	20	13.00	20.00	16.65	2.52	
	Kontrol Grubu	Öntest	20	15.00	21.00	18.30	1.84	.93
		Sontest	20	15.00	21.00	18.30	2.15	
İlgiler	Deney Grubu	Öntest	20	12.00	18.00	16.30	1.72	.45
		Sontest	20	9.00	18.00	15.80	2.37	
	Kontrol Grubu	Öntest	20	14.00	18.00	17.35	1.09	.44
		Sontest	20	8.00	18.00	17.25	2.22	
Denetim Odağı	Deney Grubu	Öntest	20	7.00	21.00	15.60	4.32	.12
		Sontest	20	8.00	21.00	16.80	3.75	
	Kontrol Grubu	Öntest	20	9.00	21.00	15.20	3.74	.18
		Sontest	20	7.00	21.00	16.05	4.51	
Anahtar Figürler	Deney Grubu	Öntest	20	7.00	14.00	10.70	2.00	.55
		Sontest	20	8.00	15.00	11.10	1.97	
	Kontrol Grubu	Öntest	20	9.00	15.00	11.90	1.99	.08
		Sontest	20	9.00	15.00	12.95	2.11	
Zaman	Deney	Öntest	20	9.00	12.00	11.20	.95	.89

Perspektifi	Grubu	Sontest	20	8.00	12.00	11.05	1.35	.09
	Kontrol Grubu	Öntest	20	8.00	12.00	10.50	1.47	
Planlama	Deney Grubu	Öntest	20	23.00	33.00	28.80	3.81	.08
		Sontest	20	16.00	33.00	27.05	5.44	
	Kontrol Grubu	Öntest	20	16.00	33.00	29.55	4.83	.01
		Sontest	20	19.00	33.00	30.55	4.09	
Benlik Kavramı	Deney Grubu	Öntest	20	10.00	18.00	15.40	2.37	.85
		Sontest	20	8.00	18.00	15.45	2.87	
	Kontrol Grubu	Öntest	20	16.00	18.00	17.25	.85	.77
		Sontest	20	14.00	18.00	17.10	1.29	

Tablo 3 incelendiğinde, deney grubunun ÇKGÖ'nün alt ölçeklerinden sadece merak/araştırma ön-test ile son-test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir farklılığın olduğu görülmektedir (öntest \bar{x} = 18.30, sontest \bar{x} = 16.65, p = .02). Diğer taraftan, kontrol grubunun merak/araştırma ön-test ile son-test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılığın olmadığı bulunmuştur (öntest \bar{x} = 18.30, sontest \bar{x} = 18.30, p = .93). Ayrıca ÇKGÖ'nün alt ölçeklerinden planlama alt ölçeğine ilişkin deney grubunun öntest ile sontest sontest puanları (öntest \bar{x} = 28.80, sontest \bar{x} = 27.05, p = .08) arasında önemli düzeyde farklılık bulunmamasına rağmen kontrol grubunun öntest ile sontest puanları arasında (öntest \bar{x} = 29.55, sontest \bar{x} = 30.55, p = .01) anlamlı düzeyde farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin diğer alt boyutlarına ilişkin öntest ile sontest puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir. Özetle mesleklerle ilgili öykü okuma uygulamasına katılan çocukların merak/araştırma düzeylerinde deney işlemi sonrası düşüşün olduğu ama kontrol grubundakilerde herhangi bir değişimin olmadığı görülmektedir. Bu bulgu, çocukların merak/araştırma düzeylerinde meydana gelen düşüşün manipüle edilen deneysel işleme (mesleklerle ilgili öykü okuma) bağlanabileceğine işaret etmektedir. Bu sonuç, araştırmada denenen mesleklerle ilgili öykü okuma uygulamasının, öğrencilerin merak/araştırma düzeyleri üzerinde etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bu bulgunun zamana karşı direncinin belirlenmesi için deney işlemi bittikten 6 ay sonra araştırmanın deney grubunda yer alan öğrencilere izleme testi yapılmıştır. Deney grubunda yer alan öğrencilerin sontest puanları ile izleme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Wilcoxon Signed Rank testi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Mesleklerle İlgili Öykülerin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Tablo 4: Deney Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve p Değerleri

Ölçek	Son-test/İzleme Testi	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	\bar{x}	SS	p
Bilgi	Son-test	20	14.00	18.00	16.45	1.57	.58
	İzleme Testi	20	11,00	18,00	16,15	1,725	
Merak/Araştırma	Son-test	20	13.00	20.00	16.65	2.52	.14
	İzleme Testi	20	13,00	21,00	17,15	2,25	
İlgiler	Son-test	20	9.00	18.00	15.80	2.37	.04
	İzleme Testi	20	13,00	18,00	16,75	1,80	
Denetim Odağı	Son-test	20	8.00	21.00	16.80	3.75	.77
	İzleme Testi	20	7,00	21,00	16,35	4,81	
Anahtar Figürler	Son-test	20	8.00	15.00	11.10	1.97	.89
	İzleme Testi	20	7,00	15,00	10,95	2,06	
Zaman Perspektifi	Son-test	20	8.00	12.00	11.05	1.35	.04
	İzleme Testi	20	6,00	12,00	10,40	1,95	
Planlama	Son-test	20	16.00	33.00	27.05	5.44	.09
	İzleme Testi	20	23,00	33,00	28,55	3,70	
Benlik Kavramı	Son-test	20	8.00	18.00	15.45	2.87	.23
	İzleme Testi	20	12,00	18,00	16,40	1,78	

Tablo 4 incelendiğinde, deney grubunun ilgiler (son-test $\bar{x} = 15.80$, izleme testi $\bar{x} = 16,75$, $p = .04$) ve zaman perspektifi (son-test $\bar{x} = 11.05$, izleme testi $\bar{x} = 10,40$, $p = .04$) son-test ile izleme testi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde bir farklılığın olduğu görülmektedir. Diğer taraftan mesleklerle ilgili öykü okuma uygulamasına katılan çocukların merak/araştırma düzeylerinde deney işleminin etkisinin devam ettiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle deney grubunda yer alan öğrencilerin merak/araştırma puanı ortalamasında bir artış olmuştur ancak bu artışın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada ulaşılan bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, ilkokul dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin kariyer gelişiminin önemli bir bileşeni

olan merak/araştırma ihtiyaçlarının mesleklerle ilgili öyküler aracılığı ile karşılanabileceği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca, kariyer gelişiminin diğer bir bileşeni olan ilgiler boyutunun puan ortalamasında izleme testi sonucunda anlamlı düzeyde bir artışın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan deneysel işlemin (mesleklerle ilgili öykü okuma uygulaması) etkisinin ilerleyen süreçlerde açığa çıktığına işaret etmektedir. Diğer taraftan çalışma sonucunda deney grubuna uygulanan mesleklerle ilgili öykü okuma uygulamasının kariyer gelişimin diğer boyutları (bilgi, ilgiler, denetim odağı, anahtar figürler, zaman perspektifi, planlama, benlik kavramı) üzerinde önemli düzeyde etkisinin olmadığı görülmüştür. Araştırmanın kontrol grubunun öntest ve sontest puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin yapılan analiz sonuçlarında ÇKGÖ'nün planlama alt ölçeğine ilişkin puanlar yükselirken diğer alt ölçeklerden alınan puanlarda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Planlama alt ölçeğine ilişkin kontrol grubundaki bu artış araştırmanın yapıldığı eğitim-öğretim döneminde sınıfta sınıf öğretmeni tarafından diğer sınıflardan farklı olarak yapılan eğitsel faaliyetlerden kaynaklanmış olabilir.

Demirel ve Coşkun (2009) merakın doğuştan gelen bir güdü olduğunu belirtmekte ve merakı bilgi edinmeye yönelik ihtiyaç olarak tanımlamaktadır. Alan yazındaki merak ile ilgili açıklamalar genel olarak incelendiğinde merakın bilgi edinmek (Piaget, 1952), türlerin hayatta kalması (Bruner, 1966) bireylerin psikolojik gelişimi (Maslow, 1970) için önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (Akt. Reio, 1997). Ayrıca, alan yazında (Driscoll, 1994; Rossing, 1993) merakın öğrenme sürecinin önemli bir bileşeni olduğu da ifade edilmektedir (Akt. Reio, 1997). Çocuklar içinde yetişkin bireylerde olduğu gibi kariyer gelişimi en az diğer gelişim alanları kadar önemli olduğu düşünüldüğünde ve çocukların kariyer gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için merak/araştırma ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Çünkü psikolojik ihtiyaçlar karşılanmadığı zaman bireylerin sorun yaşaması gibi çocukların kariyer gelişimi sürecinde merak/araştırma ihtiyaçları karşılanmadığında kariyer gelişimi sürecinde zorlanmalar yaşayabilecekleri düşünülebilir.

Kariyer gelişimi açısından merak/araştırma değişkeni değerlendirildiğinde çocukların kariyer gelişimini sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için onların merak/araştırma yönelik aktivitelerinin desteklenmesi ve bu ihtiyaçlarının karşılanması için uygun ortamların oluşturulması oldukça önemlidir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda toplumumuzda geçerliliğini sürdüren mesleklerin hepsini kapsayacak şekilde mesleklerle ilgili öyküler hazırlanarak okullarda serbest okuma saatlerinde öğrencilere bu öykü kitaplarının okutulması hatta ders müfredatları için hazırlanan çeşitli kitaplarda da bu öykülere yer verilmesi çocukların kariyer gelişimini destekleyici nitelikte önemli bir yer tutabilir. Hatta okullarda kariyer gelişimine yönelik bir dersin eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında ders plan ve programlarına eklenerek öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun kariyer gelişimini destekleyici faaliyetlerin yapılması

Mesleklerle İlgili Öykülerin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

gerekmektedir. Bu ders saatleri için hazırlanan ders içeriklerinde de mesleklerle ilgili öykülere yer verilmesi oldukça önemlidir. Çünkü bu araştırma ve daha önceki yapılan araştırma bulguları eğitim öğretim sürecinde öykülerden faydalanılmasının öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını arttırdığını göstermektedir (Örn. Demircioğlu ve diğerleri, 2006).

Hartung, Porfeli ve Vondracek (2005) çocukluk döneminin mesleki gelişim için çok önemli bir dönem olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Gottfredson, Tiedeman ve O'Hara, Vondracek, Lerner ve Schulenberg gibi birçok teorisyen kariyer gelişimini yaşamboyu bir süreç olarak ele almakta ve kariyer gelişimini bebeklikten yaşlılığa kadar olan gelişimsel dönemlerde (bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık) hem kişisel hem de bağlamsal faktörlerin etkilediğini belirtmektedir (Akt. Hartung ve diğerleri, 2005).

Alanyazın incelendiğinde, kariyer gelişimi sürecinde önemli değişkenlerden biri olan merak/araştırma bağlamanında yapılan çalışmaların çoğunlukla ergenler üzerinde yapıldığı ve bu çalışmalarda araştırma (exploration) değişkeni üzerinde yoğunlaşıldığı (Vignoli, Croity-Belz, Chapeland, de Fillipis ve Garcia, 2005) görülmektedir. Bu araştırmalarda ailelerin (Dietrich ve Kracke, 2009; Palmer ve Cochran, 1988; Vignoli ve diğerleri, 2005) ve akranların (Felsman ve Blustein, 1999) kariyer gelişimi üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğuna işaret edilmektedir. Diğer taraftan çocukların kariyer gelişimini etkileyen değişkenlerin incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgu ile daha önceki araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde aileler çocukları ile geçirdikleri zaman dilimlerinde ya da belirlenen ortak kitap okuma saatlerinde mesleklerle ilgili olabilecek öyküleri çocukları ile birlikte okuyabilirler ve bu öykülerin içeriğini çocukla birlikte değerlendirerek çocuğun zihnindeki mesleklerle ilgili soruların cevaplanmasına olanak sağlanabilir. Ayrıca, okul içi ve okul dışında çocuğun akranları ile birlikte gerçekleştirdiği faaliyetlere mesleklerle ilgili öykü okuma etkinliklerinin dahil edilmesi için çocuklar teşvik edilebilir ve bu öykülerdeki aktarılan mesajı drama çalışması bağlamında yapılan aktiviteler aracılığı ile çocukların akranları ile birlikte deneyimlemesi sağlanabilir.

Bireylerin kariyer gelişimine çocukluk döneminde öykü anlatımı ve oyun gibi araçlar kullanılarak daha fazla katkı sağlanabilir. Çünkü çocukluk döneminin sonunda ergenlik dönemine giren birey enerjisini ve dikkatini ergenlik dönemine özgü gelişimsel değişikliklere uyum sağlama ve bu değişimlerden kaynaklı problemlerle mücadele etmeye yönelteceği için kariyer gelişimine katkı sağlayacak unsurlara karşı kendini kapatabilir. Bu nedenle bu çalışma bireylerin kariyer gelişimlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmeleri için çocukluk dönemine dikkat çekmesi ve gelecekte bu konuda yapılabilecek çalışmalara öncülük etmesi açısından oldukça önemlidir. Bu araştırmada elde edilen sonuç doğrultusunda gelecekteki araştırmalarda farklı yaş gruplarına meslekler hakkındaki öyküler bireylere okutularak bu aktivitenin onların kariyer gelişimleri üzerindeki etkileri incelenebilir. Bu araştırmada çocukların kariyer gelişiminin bağlamında ihtiyaçlarının

karşılanmasına yönelik sadece öykü okuma çalışması yapılmıştır. Dolayısıyla gelecekteki araştırmalarda çocukların kariyer gelişimine yönelik ihtiyaçlarının başka hangi değişkenler aracılığı ile karşılanabileceği araştırılabilir. Son olarak çocukların kariyer gelişimleri desteklemek bağlamında kariyer gelişimine yönelik yapılan ihtiyaç analizleri doğrultusunda çocukların kariyer gelişimini desteklemeye yönelik plan ve programlar hazırlanarak sistematik bir şekilde onların gelişimleri desteklenebilir.

KAYNAKÇA

Bacanli, F., & Sürücü, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ebeveyne bağlanmaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 9(4), 679-700.

Bacanlı, F., Özer A., & Sürücü, M. (2006, Ekim). Çocuklar için kariyer gelişim ölçeği'nin faktör yapısı ve güvenilirliği. 9. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, İzmir.

Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (2001). Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child Development*, 72(1), 187-207.

Demirel, M., & Coşkun, Y. D. (2009). Üniversite öğrencilerinin meraklılık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 111-134.

Demircioğlu, H., Demircioğlu, G., & Ayas, A. (2006). Hikayeler ve kimya öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 110-119.

Dietrich, J., & Kracke, B. (2009). Career-specific parental behaviors in adolescents' development. *Journal of Vocational Behavior*, 75(2), 109-119.

Felsman, D. E., & Blustein, D. L. (1999). The role of peer relatedness in late adolescent career development. *Journal of Vocational Behavior*, 54(2), 279-295.

Gibson, D. E. (2004). Role models in career development: New directions for theory and research. *Journal of Vocational Behavior*, 65(1), 134-156.

Gottfredson, L. S. (1981). Circumscription and compromise: A developmental theory of occupational aspirations. *Journal of Counseling psychology*, 28(6), 545-579.

Hartung, P. J., Porfeli, E. J., & Vondracek, F. W. (2005). Child vocational development: A review and reconsideration. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 385-419 <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001879104000661>

Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayınevi, Ankara.

Karataş, E. (2014). Çocuk edebiyatında "karakter" kavramı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 33, 60-79.

Mesleklerle İlgili Öykülerin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.

Kuzgun, Y. (2013). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice and performance [Monograph]. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.

Lockwood, P., Jordan, C. H., & Kunda, Z. (2002). Motivation by positive or negative role models: regulatory focus determines who will best inspire us. *Journal of personality and social psychology*, 83(4), 854-864.

Lockwood, P., & Kunda, Z. (1997). Superstars and me: Predicting the impact of role models on the self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 91-103.

Mennanoğulları, B. (2008). İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Çocuk Hikâye Kitaplarının Tipografik Özellikleri ile İlgili Görüşleri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

Mullis, R. L., Mullis, A. K., & Gerwels, D. (1998). Stability of vocational interests among high school students. *Adolescence*, 33, 699-708.

Palmer, S., & Cochran, L. (1988). Parents as agents of career development. *Journal of Counseling Psychology*, 35, 71-76.

Piaget, J. (1990). *The child's conception of the world*. New York: Littlefield Adams, s. 15.

Reio Jr, T. G. (1997). *Effects of curiosity on socialization-related learning and job performance in adults* (Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University).

Saueremann, H. (2005). Vocational choice: A decision making perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 273-303.

Schulenberg, J. E., Vondracek, F. W., & Crouter, A. C. (1984). The influence of the family on vocational development. *Journal of Marriage and the Family*, 10, 129-143.

Schultheiss, D. E. P., & Stead, G. B. (2004). Childhood Career Development Scale: Scale construction and psychometric properties. *Journal of Career Assessment*, 12(2), 113-134.

Sever, S. (2002). Çocuk kitaplarında yansıtılan şiddet. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 35(1-2), 24-37.

Sharf, R. S. (2013). Advances in theories of career development. In W. B. Walsh, M. L. Savickas, & P. J. Hartung (Eds.), *Handbook of vocational psychology: Theory, research, and practice* (4th ed., pp. 3-32). New York, NY: Routledge

Trice, A. D., Hughes, M. A., Odom, C., Woods, K., & McClellan, N. C. (1995). The origins of children's career aspirations: IV. Testing hypotheses from four theories. *The Career Development Quarterly*, 43, 307-322.

Trice, A. D., & King, R. (1991). Stability of kindergarten children's career aspirations. *Psychological Reports*, 68, 1378.

Wood, J. V. (1989). Theory and research concerning social comparisons of personal attributes. *Psychological Bulletin*, 106, 231-248.

Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., de Fillipis, A., & Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment, and parenting style. *Journal of Vocational Behavior*, 67(2), 153-168.

Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yaylacı, G. Ö. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (Bilig)*, 40, 119-140.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

For humans, it is essential to meet the need for protecting their physical health and maintaining their social lives without harming themselves and other individuals. In this context, one of the important issue can be providing individuals with a healthy and sustained career development, thus enabling them to make a proper choice of career in regard with their own skills and environmental potentials is very crucial. In this regard, as stated by Kuzgun (2013), vocational fields which are suitable for individuals' own characteristics should be determined within the frame of vocational guidance studies that cover the early ages of individuals. As widely emphasized in the related literature, childhood period holds great importance for career development (Hartung, Porfeli, and Vondracek, 2005; Sauermann, 2005; Yaylacı, 2007; Yeşilyaprak, 2003). It was also reported in several studies (Trice, 1991; Trice and King, 1991) that children have consistent expectations regarding their careers throughout particular educational periods (Cited in Hartung et al., 2005). In this respect, the present research is prominent as it aims to support the career development of children in primary education years.

Literary texts such as tales and stories, targeting children, have been regarded as important tools that improve children's imaginary worlds, thereby guiding their imagery or real life experiences as a means for preparing them for their future life (Karatay, 2007). Stories can be useful tools in providing children with solutions for coping with the problems they encounter through depicted events and heroes, in addition to this, they help children develop life expectations such as pursuing a career. As stated in previous studies (Karataş, 2014; Sever, 2002), messages about heroes and their perspectives in literary texts intended for children act as identifiers for them which may have serious impacts on their

development. In other words, the characteristics and experiences of heroes in stories are a template for new role models for children (Ciravoğlu, 1997 cited in Mennanoğulları, 2008). In this frame, make children to read literary texts regarding professions can enable them to recognize their own fields of interest, thus helping them establishing their career objectives. Accordingly, the present study was carried out to examine the impact of stories about professions for primary school 4th grade students on their career development.

METHOD

This study was conducted as a quasi-experimental research based on “pretest-posttest design with unequalized control group”. A total of 40 students, 20 in control group and 20 in test group (10-11 year old) were included in the research. Career Development Scale for Childhood (CDSC), developed by Schulthciss and Stead (2004) and adopted into Turkish by Bacanlı, Özer, and Sürücü (2006) was used to evaluate the career development levels of students. Data analysis was performed using Wilcoxon Signed Rank and Mann-Whitney U non-parametric tests.

FINDINGS

As shown in Table 2, only the pretest-posttest mean scores of curiosity/exploration subscales of CDSC exhibited a statistically significant difference. On the other hand, no significant difference was observed between the curiosity/exploration pretest-posttest mean scores of the control group. Additionally, a statistically significant difference was detected between the pretest and posttest scores of the control group with respect to CDSC’s planning subscale, although there was no significant difference between the pretest-posttest scores of the test group with respect to the same subscale. No statistically significant difference was found between the pretest-posttest mean scores of the other subscales.

DISCUSSION

In the literature, studies on the context of curiosity/exploration, an important variable in the process of career development, mainly focus on adolescents with particular emphasis on the exploration variable (Vignoli, Croity-Belz, Chapeland, de Fillipis, and Garcia, 2005). The results of these studies indicate that families (Dietrich and Kracke, 2009; Palmer and Cochran, 1988; Vignoli et al., 2005) and peers (Felsman and Blustein, 1999) have a strong influence on career development. Collective evaluation of the present findings and results of previous studies show that, in reading hours or during the other periods parents spare time for their children, they can read stories about professions together with their children and evaluate the content of these studies with them as a means for providing their children with answers to the questions about professions in their minds. Moreover, children can be encouraged to get involved in reading activities regarding professions in and out of their school time during which they perform

Aysun ÖZGÜR, Eyüp ÇELİK

activities with their peers, thereby enabling them to experience the messages conveyed with these stories together with their peers through use of drama works.

More contribution can be made to career development of individuals in their childhood period by use of tools such as storytelling and games. In the end of their childhood period, while entering into adolescence, individuals focus their energy and attention to getting used to the developmental changes specific to adolescence period and coping with the problems arising from these changes, thus isolating themselves from the factors that could contribute to their career development. In this regard, the present research is important as it lays particular emphasis on individuals' childhood to experience a healthy career development, and pioneers the future research related to this subject. In this study, only storytelling was used to meet children's needs for their career development. In future studies, other means for meeting children's requirements can be sought to contribute to their career development.